מסורת הש"ס

[עי' תוס' פסחים ב. ד"ה יכנס ותוס' ב"ק ס: ד"ה לעולם]

[לעיל כ:]

[שם]

[אבות דר"נ פ' כה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מטפס ויורד איני והא אמר רב יוסף אמר ר' יהודה אמר שמואל כ"ב ע"ל ראש דף כ"ג: (ב) תוס' ד"ה אחד וכו' אם מניין לו ואם סובר דוכל בשליש עפר הארץ שליש היינו אמה דהוא עצמו וכו' משמע דאצבע שליש דהיינו:

גליון הש"ס

גמ' א"ר יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי בירואות. עיין שבת דף נט ע"ב תוס' ד"ה אא"כ: רש"י ד"ה ושמים. חצי אמה על חצי אמה. עיין לעיל דף ד ע"א ברש"י ד"ה אלו הקרנות:

* סוגריים לשם ציון כי לשמור על נצ"ח הקריאה. בתוכם מובא △ פירוש מילות הפסוק ביחזקאל ב:

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ז מהל' שבת הל' לג:

טז ב ג ד מיי' שם הל' ל והלכה לב:

יז ה מיי' פ' כ"ח מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמא סעיף ו:

תורה אור

*מטפס ועולה מטפס ויורד, איני והאמר רב (א) יצחק אמר רב יהודה אמר שמואל °לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד ואי לבהמה מה לי חיים מה לי מכונסין? בעינן מידי דחזי לאדם. גופא לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד *ואם היו רחבין אפילו לאדם נמי *ולא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך לפני בהמה ושותה מאיליה מתקיף לה רב ענן אם כן מה הועילו פסי ביראות, מה הועילו, למלאות מהן! אלא "מה הועיל ראשה ורובה של פרה"? *אמר אביי הכא במאי עסקינן באיבוס העומד ברה"ר גבוה עשרה ורוחב ארבעה וראשו נכנס לבין הפסין (וכו') אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין בבבל ולא פסי ביראות בחו"ל: בורגנין בבבל לא, דשכיחי בידקי, פסי ביראות בחו"ל לא דלא שכיחי מתיבתא אבל איפכא עבדינן א"ד אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב אין בורגנין ופסי ביראות לא בבבל ולא בחו"ל: בורגנין בבבל לא דשכיחי בידקי, בחו"ל נמי לא דשכיחי גנבי, פסי ביראות בבבל לא דשכיחי מיא, בחוץ לארץ נמי לא דלא שכיחי מתיבתא, א"ל רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא אמרי "אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרסי בשבתא, אמאי סמכיתו אבורגנין, הא אמר אבוה דאבוה משמיה דרב אין בורגנין בבבל? נפק ואחוי ליה הנהו מתוותא דמבלען בשבעים אמה ושיריים: אמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב °לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד" דבר זה אמרו דוד ולא פירשו, אמרו איוב ולא פירשו, אמרו יחזקאל ולא פירשו, עד שבא זכריה בן עדו ופירשו: ~~אמרו דוד~~ ולא פירשו דכתיב "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד" ~~אמרו איוב~~ ולא פירשו דכתיב °ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" ~~אמרו יחזקאל~~ ולא פירשו דכתיב °ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי" *קינים זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה וכן הוא אומר °קינה היא וקוננוה" והגה זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכה"א °עלי הגיון בכנור" והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא וכן הוא אומר °הוה על הוה תבא" עד שבא ~~זכריה בן עדו~~ ופירשו דכתיב °ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה" וכי פשטת לה הויא לה עשרין בעשרין, וכתיב "היא כתובה פנים ואחור" וכי קלפת לה כמה הויא לה ארבעין בעשרין וכתיב °מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וגו'" נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה ואמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב °והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' הדוד (ה)אחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות

תהלים קיט · איוב יא · יחזקאל ב · שם · תהלים צב · יחזקאל ז · זכריה ה · ישעיה מ · ירמיה כד

מטפס · אוחז בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא מטפס קרפי"ר בלע"ז: **מידי דחזי לאדם** · כיון דמים משוי להו מחיצה בעינן מים חשובין: **אם היו רחבין** · ואינו יכול לטפס מותר לו למלאות ולשתות: **ויתן לפני בהמתו** · הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניה: **מה הועילו** · בתמיה הרי הועילו למלאות מן הבור שהוא רשות היחיד: **אין בורגנין בבבל** · דאמר בכילד מעברין (לקמן ד' נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושירים מתעברין עמה ומודדין חוץ העיר משם ולהלן, ומה הן בורגנין, סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר ר' ירמיה דהנך בורגנין אין בבבל כלו' ואין מתעברין עם העיר, דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו הלכך לא חשיבי מידי: **בחוצה לארץ** · בשאר ארצות לבד מבבל: **דלא שכיחי מתיבתא** · להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה ופסי בירואות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולכיוצא בהן שהולכין לדבר מצוה: **דשכיחי גנבי** · דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתים: **דשכיחי מיא** · ולא הותרו פסי בירואות אלא למקום שצריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן דאיכא דוחק: **אמרי דקאתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל** · שמעתי שאומרי' עליכם שאתם באין מברניש לבי כנישתא דדניאל בשבת מקום היה בבבל ששם היה מתפלל דניאל דכתיב וכוין פתיחן ליה בעליתיה: **אמאי קא סמכיתו אבורגנין** · שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה: **מתוותא** · עיירות חריבות ונשארו שם מחיצות מן הבתים ואמרי' התם בפ' כילד מעברין (שם נה:) נפש שלא נפרצה דהיינו מצבת קבר מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש: **בשבעים אמה ושירים** · שני שלישי אמה דהוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן כדאמרי' לקמן (ד' נז:) נותנין קרפף לעיר דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוי עיר: **לכל תכלה ראיתי קץ** · דסוף כל דבר יש קץ למצוא סופו אבל מצותך רחבה מאד ואין קץ לתכלה שלה: **לא פירשו** · איזהו קץ שיעורה: **ויפרוש אותה לפני** · מגילת תורה שבעל פה הראהו: **וכן הוא אומר** · דקינים לשון פורענות הוא: **והגה** · לשון שמחה: **עשרים באמה** · אמה של הקדוש ברוך הוא: **ורחבה עשר** · כשהיא עפה היינו כפולה: **כי פשטת** · לכפילתה הויא עשרים בעשרים: **כי קלפת לה** · דתפים קליפה זו בראש חבירתה שיהא כל כתיבה מצד אחד: **הויא לה ארבעי'** אורך ברוחב כ': **ושמים בזרת תכן** · מדת עולם חצי אמה על חצי אמה צא ותשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה ותמצא שלשת אלפים ומאתים, כיצד עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה הרי כאן ארבעים רצועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מאות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות: **דודאי תאנים** · סירות כתושמלאות תאנים: **מועדים** · מוכנים:

הבכורות

מידי דחזי לאדם בעינן · ואוכסין את הגמל דלעיל היינו נמי במידי דחזי לאדם אי נמי איירי ברה"י ולא בין הפסין אי נמי הואיל ותחילת התיקון הוי במידי דחזי לאדם שרי בכל ענין לצורך בהמה וא"ת אמאי בעינן מידי דחזי לאדם כיון דלא שרי אלא לצורך בהמה וי"ל שאם דלה לצורך בהמה ונשתיירו שם שרי לאדם והא דאמרינן בסמוך ואם היו רחבים לאדם נמי שרי היינו לדלות לכתחילה לצורך אדם אי נמי הא דאמרינן לא הותרו אלא לצורך בהמה היינו תחילת התיקון אבל בשכבר נתקן לצורך בהמה שרי אף לצורך אדם לכתחילה לדלות ואם היו רחבים שרי לתקן אפי' לצורך אדם ואתי שפיר הא דאמר לעיל אגר שראשה נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה היינו השתא אפי' לצורך אדם:

מה הועילו ראשה ורובה של פרה · וא"ת הועילו בדנקיט מנא ונקיט לה דאמר לעיל דשרי ובברייתא איירי בדלא נקיט לה כדמוכח לעיל וי"ל דרב ענן משמע ליה לא ימלא אפילו בדנקיט מנא ונקיט לה אי נמי סבירא ליה דבנקיט מנא ונקיט לה לא בעינן ראשה ורובה:

אחוי ליה הנך מתוותא · משמע דכפרים קטנים מקרו מתוותא דהוא"ל ולא היו ידועים מכלל דקטנים היו ובפרק קמא דגטין (ד' ז.) קרי לעיירות גדולות מתוותא דקא אמרי' מתוותא דארעא דישראל קא חשיב גבי קינה ודימונה ועדעדה ומתוך כך נראה דאין להקפיד מה שכותבין בגט מתא פלוני בין עיר גדולה בין עיר קטנה ומיהו בקונטרס פי' כאן מתוותא עיירות חריבות ולפי זה אין ראיה דמתא גדולות היו ולפי שנחרבו לא היו ידועות:

אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה · בפסוק *אז ראית וספרת יסד רבי אליעזר הקליר אלפים וארבע מאות בעולם מאריכה וזהו לפי שעושה זרת שליש אמה כמו שיסד והזרת מותחת עד שנים בסיט וארבעה אצבעות הוא הטפח והסיט ולפי חשבון דשמעתא הוי זרת חצי אמה וכל אמה כשתחלקנה לשתי וערב יש בה ארבע זרתות אך תימה כי לפי חשבונו היה לו לחלק אמה לתשעה חלקים ואז יהיה בכל חלק זרת על זרת כי העולם זרת על זרת ואז יעלה לשבעת אלפים ומאתים והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו (ב) וגם סובר דוכל בשליש עפר הארץ היינו שליש אמה והוא עצמו יסד גיא וכל עפרה בגרדה הכילו משמע דאצבע שלישי היינו אצבע הקרוי אמה קרי ליה גרדה ורצה לפרש וכל בשליש באצבע שלישי ובמסכת יומא (ד' יט:) קרי גרדה אצבע שאצל הגודל וגרדה היינו גרה דלא של אגודל*):

מפפי

*) [וע"ע תוס' מנחות לה: ד"ה וכמה]

רבינו חננאל

והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ואמרינן חיישינן דלמא בתר דטנח ליה הדר מעייל ליה וקא מעייל מרה"ר לרה"י. ת"ש גמל שראשו ורובו לפנים אובסין אותו בפנים והא איבום כמאן דנקיט למנא [ונקיט לה] דמי. וקא בעי ראשו ורובו של גמל. ודחי ר' אלעזר שאני גמל הואיל וצוארו ארוך: תניא לא התירו פסי ביראות אלא לעולין לרגל ואוקימנא לבהמת עולי רגלים בלבד אבל אדם מטפס ויורד ושותה מטפס ועולה. פי' מטפס מפתרך מלשון שממית בידיה תתפש והיא בהיכלי מלך ואם הבורות רחבין שאין יכולין לטפס ולירד אפילו לאדם נמי. פי' אם היו הבורות רחבות שאין אדם יכול לטפס ולירד מותר למלאות גם לאדם ולא ימלא אדם ויתן לפני בהמתו אבל ממלא הוא ושופך והיא שותה מאיליה ואקשינן א"כ מה הועיל ראשה ורובה של פרה ואוקמה אביי (באותו)[באיבום] העומד ברה"ר. איני והא אמרי' משמיה דשמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד. ואי לבהמה מים חיים למה לי ושנינן דלמא בעינן כעין מידי דחזי לאדם. איכא דאמרי אמר רב יהודה בר אבא אמר רב אין בורגנין ולא פסי ביראות לא בבבל ולא בחוצה לארץ. פי' בורגנין כמין שובכין עשוין בשדות לאצור בהן תבואה ובמקום שמצוים בידקי דמיא דזמנין דסלקי ושטפי להו לא עבדי וכן אי חיישו משום גנבי לא שבקי פירי בבורגני הלכך בבבל דשכיחי בידקי דמיא ובחוצה לארץ דשכיחי גנבי לא עבדי בורגנין. פסי ביראות נמי בבבל שכיחי מיא בכל מקום ולא צריכי להשקות ממי הבארות ובחוצה לארץ נמי לא שכיחי מתיבתא ולא צריכי רבים למיתי לפרקא במקום עולי רגלים. א"ל רב חסדא למרי בריה דרב הונא אמרי דקא אתיתו בשבת מברנש לבי כנישתא דדניאל ג' פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין והאמר אבוה דאימך אין בורגנין בבבל כלומר אין תורת בורגנין בבבל. נפק אחוי ליה הנהו מתוותא. פי' כגון כפרים שסמוכין זה לזה בתוך ע' אמות ושירים וכאלו הללו תלתא פרסי חדא מדינה היא כיון זילית בינייהו יתר רחב משבעים אמה ושירים כדתנן וכן ג' כפרים המשולשים אם יש בין ב' החיצונים קמ"א אמה ושליש אמה עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד: כתוב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמר דוד ולא פירשו וכן איוב וכן יחזקאל עד שבא זכריה בן עדו ופירשו ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגלה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשרה באמה. פי' עפה כפולה כדמתרגמינן רבוע יהיה כפול ארבעה יהא עיף כי פשטת לה כמה הויא עשרים בעשרים והיא כתובה פנים ואחור כי קלפת להו משוית ליה לאחור בהדי פנים כמה הויא ארבעין בעשרין וכתיב שמים בזרת תכן נמצא העולם כולו זרת על זרת [שהן] ארבעין אמה בעשרין משתכח (בברייתא) [באורייתא] ת"ת אמה וכל אמתא אית בה ד' זרתות ב' זרתות אורך וב' זרתות רוחב. נמצא אורך המגילה שלשת אלפים ומאתים זרת ברוחב זרת וזו היא שיעור התורה נמצא שיעור העולם זרת והוא הג' אלפים ומאתים חלקים בתורה: הדוד האחד תאנים טובים מאד אלו צדיקים גמורים והתאניםהרעות רשעים גמורים כו':

נוטו/מבנה

◇ א-ב ב' לשונות באין בורגנין בבבל ואין פסי בירואות בחו"ל - ואם איפכא עבדינן

נוטו/מבנה

נבואה של מגילה עפה באורך-משל על התורה ע"פ 32.00 גדולה מכל העולם

△ - ב' דעות על ר' חסדא בשם מרי בר מר

אמרו... ולא פירשו

◇ פסוקים שנאמרו ע"י הנביאים

△ הסבר הפסוק ביחזקאל ב:

הַבַּכּוּרוֹת והדוד (ה)אחד תאנים רעות מאד אשר לא תֵאָכַלְנָה מֵרוֹעַ" תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים תאנים הרעות אלו רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוים ת"ל "הדודאים נתנו ריח" אלו ואלו עתידין שיתנו ריח דרש רבא מאי דכתיב °הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא "ועל פתחינו כל מגדים" אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן ל"א שאוגדות פתחיהן לבעליהן "חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך" אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים, א"ל רב חסדא להוא מרבנן דהוה קא מסדר אגדתא קמיה מי שמיע לך "חדשים גם ישנים" מהו? אמר ליה ①אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות, א"ל *וכי תורה פעמים פעמים ניתנה אלא ②הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים. דרש רבא מאי דכתיב °ויותר *מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגו'" בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים *כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה, שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו, אמר קרא "עשות ספרים הרבה אין קץ", °ולהג הרבה יגיעת בשר" ①א"ר פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת מתקיף לה רבא מי כתיב 'לעג' להג כתיב אלא ②כל ההוגה בהן טועם טעם בשר. תנו רבנן מעשה בר"ע שהיה חבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הגרסי משרתו, בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה, יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו: "היום מימיך מרובין, שמא לחתור בית האסורין אתה צריך", שפך חציין ונתן לו חציין כשבא אצל ר"ע אמר לו: "יהושע, אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך", סח לו כל אותו המאורע, אמר לו: "תן לי מים שאטול ידי", אמר לו: "לשתות אין מגיעין, ליטול ידיך מגיעין?" אמר לו "מה אעשה שחייבים עליהן מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי", אמרו - לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו, כששמעו חכמים בדבר אמרו: מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה, ומה בבית האסורין כך, שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה *אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה "עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה °בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני" ואומר °חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר" דרש רבא מאי דכתיב °לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך": "לכה דודי נצא השדה" אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר, "נצא השדה" בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק "נלינה בכפרים" אל תקרי בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך "נשכימה לכרמים" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות "נראה אם פרחה הגפן" אלו בעלי מקרא "פתח הסמדר" אלו בעלי משנה "הנצו הרמונים" אלו בעלי גמרא "שם אתן את דודי לך" אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי, אמר רב המנונא מאי דכתיב °וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף" מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים דרש רבא מאי דכתיב °ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה" לימד דעת את העם - דאגמריה בסימני טעמים ואסברה במאי דדמי ליה" [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה" *אמר עולא אמר רבי *אליעזר בתחילה היתה תורה דומה *לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. "קווצותיו תלתלים" אמר רב חסדא אמר מר ①עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות °"שחורות כעורב" במי אתה מוצא? במי

שמשכים

הבכורות · התאנים הטובות הממהרות להתבשל: **שאוגדות** · קושרות פתחן לצורך בעליהן שאין נבעלות לאחרים אוגדות לשון אגודה ל"א שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה: **חדשים** · דברי סופרים: **גם ישנים** · דברי תורה: **דודי לפני** · ושמרתי כל אלה לך לשמך: **פעמים פעמים ניתנה** · שתהא זו חדשה וזו ישנה: **דברי סופרים** · חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג: **ויותר מהמה** · לעיל מיניה כתיב "דברי חכמים כדרבונות" אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בהן חכמי ישראל לאחר שנתמעט תורה אור הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא "נתנו מרועה אחד" זה משה וכתיב בתריה "ויותר מהמה בני הזהר" ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר, בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה: **עשה ולא תעשה** · יש בהן שאין בהן חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש: **ולהג הרבה** · המלעיג עליהן ביגיעות בשר נידון: **כל ההוגה בהן** · בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם: **הגרסי** · שם מקום א"נ שהיה טוחן גריסים: **וחיי תלויין בחייך** · שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי: **בילדותו** · שהיה יכול לקבל טורח ועינוי: **שלמה תיקן עירובי חצירות** · וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו בהם: **וידים** · נטילת ידים לעשות סייג לטהרות: **כרכים** · מקום שווקים הן וישוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות נוהג בהן: **השדה** · בני (א) בגא' ועובד' אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק: **סמדר** · גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: **הנצו הרמונים** · גדלו כל צרכן וכבר הגן גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: **משל** · טעם: **אגמריה בסימני טעמים** · קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה: **ועשה לה אזנים** · שתיקן עירובין וידים וגזר על השניות לעריות כדמפרש ביבמות (כא.) וע"י כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד מאחזין לו:

שמשכים

מפני מה לא נכתבו · [א] *וגם בהלכה למשה מסיני °לא נתנו כדי שלא ישתכחו:

מוטב אמות מיתת עצמי · אף על גב דבפ' קמא (ד' יז:) אמר ארבעה דברים פטורין במחנה רחיצת ידים וכל שכן במקום סכנה, מחמיר על עצמו היה:

בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים · אף על גב דתיקן נמי שניות כדאמר בפרק שני דיבמות (ד' כא.) הא דלא חשיב הכא משום דלאו בבת אחת תיקן ואחר בת קול תיקן ומדכתיב איזן וחקר תיקן משלים הרבה משמע נמי שהרבה תקנות עשה:

ארך

יח א מיי' פ"א מהל' עירובין הל' ב סמג עשין א:

יט ב מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הל' יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כא:

[עי' שו"ת חות יאיר סי' קלב כוונת תוס' בזה]

◆

רבינו חננאל

חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך הן דברי תורה ודברי סופרים. בני הזהר עשות ספרים. פי' הזהר בדברי סופרים [יותר] מד"ת. שדברי תורה עשה ולא תעשה ודברי סופרים העובר על דברי חכמי' חייב מיתה. כדתנן [ברכות י"א] אמרו לו לר' טרפון כדיי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל וכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת: ת"ר מעשה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ולא מצא מים ליטול ידיו ואמר מה אעשה העובר על דברי חכמים חייב מיתה אמר מוטב לי שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חבירי כו'. בשעה שתיקן שלמה עירובין וגזר טומאה על הידים כדמפרש בתחלת שבת. יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני [ואומר] חכם בני שמח לבי ואשיבה חורפי דבר. נשכימה לכרמים אלו [בתי] כנסיות ומקדש. נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא. פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי התלמוד. על כל דבר ודבר של תורה אמר ג' אלפים משל ועל כל דבר ודבר של סופרים אמר ג' אלפים *) טעמים שנאמר ויהי שירו חמשה ואלף. קווצותיו תלתלים שחורות כעורב במי אתה מוצא תלי תלים של הלכות במי

*) [אולי ט"ס הוא וצ"ל חמשה ואלף כמו דאיתא לפנינו בגמ']

מבנה

סדרה של דרשות של רבא

נושא

מעשה

המתנאות

מסירות

נפש

של ר"ע

על

מצות

נטילת

ידים

משלי כג

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מפני. לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עיין תשובת חו"י סי' לב:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה מפני וכו' וגם בהל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עי' יבמות דף עז ע"ב תוס' ד"ה הלכה ובשו"ת חו"י סימן קל"ב ובשו"ת חוט השני סי' נג:

יבמות כא.

ס"א לקופה

[חולין קה:]

* עי' ס' בן יהוידע

ברכות ד:

שה"ש ז

קהלת יב

שם

שם

שה"ש ז

מלכים א ה

קהלת יב

[נ"ל אליעזר]

שה"ש ה

שם

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השדה בני באגה ועובדי: